

LITTERATUROVERSIGTER

BOGANMELDELSE

MORTEN BALLING: *Merværdiafgift, kundetilgodehavender og leverandørgæld: En undersøgelse af behovet for den såkaldte betalingsmetode ved opgørelsen af merværdiafgiften*. København: Statens Trykningskontor, 1971, 120 pp. Kr 25,30.

Da moms blev indført i 1967, blev den afgiftspligtige omsætning i en afgiftsperiode (kvartalet) defineret som »de i perioden foretagne leverancer«.

Byerhvervenes organisationer ønskede valgfrihed mellem leverancer (faktureringsmetoden) og de faktiske betalinger i perioden (betalingsmetoden). I 1966 fik Handelshøjskolen i Århus i opdrag at undersøge behovet for en sådan valgfrihed, der i hvert fald ville give Tolddepartementet en masse besvær. Om denne sag foreligger nu et grundigt arbejde, foretaget af Morten Balling og forsynet med en inderlig trist titel.

Men resultatet er interessant, fordi vi her for første gang får et samlet indblik i den indenlandske handelskredit i Danmark. Handelshøjskolen har sendt 5000 spørgeskemaer ud til virksomheder i alle byerhverv, og der er kommet svar fra godt 30 pct. af de udspurgte foretagender. Det svarer til ca. 1 pct. af alle virksomheder i bysektoren, men da de store er blevet kraftigt overrepræsenteret, dækker svarene 17 pct. af hele omsætningen, eller i alt 8½ mia kr. i januar kvartal 1970.

Skemaet har 16 spørgsmål, de fleste dog delt op i underrubrikker, og bedrifterne skal bl. a. fortælle om omfanget af deres leverandørgæld og indenlandske kundekredit samt deres ind- og udgående afgift (og dermed køb og salg til indlandet i januar kvartal 1970).

Når man især er interesseret i leverandørkreditproblematikken, er det bandsat ærgerligt, at oplysninger om eksport og

Tabel 1. Oversigt over den indenlandske kundekreds og leverandørgæld i stikprøvevirksomhederne fordelt på 7 hovedbranchegrupper

Hovedbranchegruppe	Antal	Samlet afgpl.omsætn. jan. kv. 1970	Indenl.			Indenl. kundetilgodehaver — indenl. leverandørgæld
			kundetilgodehaver ult. marts 1970	Indenl. råvaregæld ult. marts 1970	Indenl. invest. — varegæld ult. marts 1970	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. Minedrift	13	1 224	956	735	730	÷ 509
2. Fremstillingsvirks.	348	2 762 992	1 528 790	544 898	65 499	918 393
3. Bygge- og anlægsvirks.	187	566 064	501 457	288 599	22 428	190 430
4. El-, gas-, varme og vandværker	49	532 656	152 482	24 611	78 528	49.343
5. Handel og omsætn. m.v.	705	4 098 024	2 200 026	1 095 799	34 280	1 069 947
6. Transportvirksomhed	86	435 744	58 039	29 881	62 724	÷ 34 566
7. Tjenesteydelser	172	178 128	81 261	36 185	3 852	41 224
I alt	1 565	8 564 832	4 523 011	2 020 708	268 041	2 234 262

Kilde: Identisk med tabel III, 1, p. 16 i undersøgelsen; tabellen er et uddrag af undersøgelsens bilag E.

LITTERATUROVERSIGTER

BOGANMELDELSE

MORTEN BALLING: *Merværdiafgift, kundetilgodehavender og leverandørgæld: En undersøgelse af behovet for den såkaldte betalingsmetode ved opgørelsen af merværdiafgiften*. København: Statens Trykningskontor, 1971, 120 pp. Kr 25,30.

Da moms blev indført i 1967, blev den afgiftspligtige omsætning i en afgiftsperiode (kvartalet) defineret som »de i perioden foretagne leverancer«.

Byerhvervenes organisationer ønskede valgfrihed mellem leverancer (faktureringsmetoden) og de faktiske betalinger i perioden (betalingsmetoden). I 1966 fik Handelshøjskolen i Århus i opdrag at undersøge behovet for en sådan valgfrihed, der i hvert fald ville give Tolddepartementet en masse besvær. Om denne sag foreligger nu et grundigt arbejde, foretaget af Morten Balling og forsynet med en inderlig trist titel.

Men resultatet er interessant, fordi vi her for første gang får et samlet indblik i den indenlandske handelskredit i Danmark. Handelshøjskolen har sendt 5000 spørgeskemaer ud til virksomheder i alle byerhverv, og der er kommet svar fra godt 30 pct. af de udspurgte foretagender. Det svarer til ca. 1 pct. af alle virksomheder i bysektoren, men da de store er blevet kraftigt overrepræsenteret, dækker svarene 17 pct. af hele omsætningen, eller i alt 8½ mia kr. i januar kvartal 1970.

Skemaet har 16 spørgsmål, de fleste dog delt op i underrubrikker, og bedrifterne skal bl. a. fortælle om omfanget af deres leverandørgæld og indenlandske kundekredit samt deres ind- og udgående afgift (og dermed køb og salg til indlandet i januar kvartal 1970).

Når man især er interesseret i leverandørkreditproblematikken, er det bandsat ærgerligt, at oplysninger om eksport og

Tabel 1. Oversigt over den indenlandske kundekreds og leverandørgæld i stikprøvevirksomhederne fordelt på 7 hovedbranchegrupper

Hovedbranchegruppe	Antal	Samlet afgpl.omsætn. jan. kv. 1970	Indenl.	Indenl.	Indenl.	Indenl.
			kundetilgodehavende ult. marts 1970	Indenl. råvaregæld ult. marts 1970	Indenl. invest. - varegæld ult. marts 1970	Indenl. kundetilgodehavende - indenl. leverandørgæld
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. Minedrift	13	1 224	956	735	730	÷ 509
2. Fremstillingsvirks.	348	2 762 992	1 528 790	544 898	65 499	918 393
3. Bygge- og anlægsvirks.	187	566 064	501 457	288 599	22 428	190 430
4. El-, gas-, varme og vandværker	49	532 656	152 482	24 611	78 528	49.343
5. Handel og omsætn. m.v.	705	4 098 024	2 200 026	1 095 799	34 280	1 069 947
6. Transportvirksomhed	86	435 744	58 039	29 881	62 724	÷ 34 566
7. Tjenesteydelser	172	178 128	81 261	36 185	3 852	41 224
I alt	1 565	8 564 832	4 523 011	2 020 708	268 041	2 234 262

Kilde: Identisk med tabel III, 1, p. 16 i undersøgelsen; tabellen er et uddrag af undersøgelsens bilag E.

kredit til udlandet ikke er med; men det tager Finansministeriet nok med sindsro, disse størrelser har ingen betydning for moms-afregningen.

Hele undersøgelsen er præget af omhyggelighed og grundighed, hele talmaterialet præsenteres i nogle fortræffelige bilagstabeller, og teksten holder sig til de faktiske tal fra besvarelserne; Baling indlader sig ikke på mere eller mindre tvivlsomme deduktioner på basis af et materiale, han tydeligvis anser for spinkelt.

Vist er det spinkelt, men når det nu er det bedste, vi endnu har hertillands, er det svært at lade være med at regne op på tallene (jfr. tabel 2).

Sammenholdes tallene med Nationalbankens skøn over danske virksomheders udenlandske tilgodehavender, i det pågældende tidspunkt 3-4 mia kr., kunne det se ud

som om den samlede handelskredit i bysektoren androg godt 30 mia kr. i begyndelsen af 1970. Det drejer sig altså ikke om peanuts; bankernes kreditgivning på samme tid androg ialt godt 40 mia kr. og kursværdien af de cirkulerende obligationer små 50 mia kr.

Studerer man tabel 2 nærmere, er der dog noget, der falder i øjnene. Byerhvervenes indenlandske nettokreditgivning (kolonne 6) summer op til noget nær 14 mia kr., og man skulle så tro, den gik til andre indenlandske sektorer, især måske husholdningerne. Men af bilagene kan man se, at detailhandelen under eet højt regnet giver en bruttokredit på 2 mia kr., mens detailhandelens samlede leverandørgæld er på godt 1 mia. Det er altså kun en lille del af de 14 mia, der er kontokort og afbetaling på bil og fjernsyn.

Tabel 2. Opregnede tal.

Omrægningsfaktor	Samlet afgpl. om-sætn. i jan. kv. 1970	Indenl. kundetilgodehavende ult. marts 1970	Indenl. råvaregæld ult. marts 1970	Indenl. invest.—varegæld ult. marts 1970	Indenl. kundetilgodehavende — indenl. leverandørgæld	Udenl. råvaregæld ult. marts 1970	Udenl. invest.—varegæld ult. marts 1970	Udenl. leverandørgæld i alt ult. marts 1970	Indenl. kundetilgodehavende—samlet leverandørgæld ult. marts 1970	
										Mia kr.
Fremstillingsvirksomhed . . .	5,88	16,3	9,0	3,2	0,4	5,4	1,9	0,1	2,0	3,3
Bygge- og anlægsvirksomhed .	6,25	3,5	3,1	1,8	0,1	1,2	0,1	0,0	0,1	1,1
El-, gas-, varme- og vandværker	2,22	1,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Handel og omsætning m.v. . .	6,25	25,6	13,8	6,9	0,2	6,7	6,4	0,1	6,5	0,2
Transportvirksomhed	3,3	1,5	0,2	0,1	0,2	—0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Tjenesteydelser	12,50	2,2	1,0	0,5	0,1	0,5	0,2	0,2	0,4	0,1
I alt		50,2	27,4	12,5	1,2	13,8	8,7	0,6	9,2	4,7
				13,7						

Kilde: Tallene er beregnet på basis af bilag E i undersøgelsen, jvf. tabel 1; omregningsfaktorerne er dannet som forholdet mellem varekøbet for samtlige danske virksomheder i den pågældende gruppe og varekøbet for de undersøgte virksomheder.

Af større betydning er nok byggesektorens kreditgivning, som dels i høj grad er til husholdningerne, dels næppe opfattes som leverandørgæld af bygherrerne i de øvrige bysektorer.

Dertil kommer kreditgivningen til landbruget, der efter oplysninger fra engros-handelen i korn og foderstoffer m.v. kan skønnes at ligge på ca. 3 mia kr., mens

landbrugets egne kundetilgodehavender er meget beskedne.

Endelig er der nok grund til at tro, at en hel del af kreditgivningen i forbindelse med tjenesteydelser går til husholdningerne. Dertil kommer kreditgivningen til den offentlige sektor, som det er svært at skønne over.

Af den samlede indenlandske kundekredit på godt 27 mia går altså omkring 3 mia kr. til private og offentlige bygherrer, 3 mia kr. går til landbruget, og det slår nok ikke helt fejl, at husholdningerne får 2-3 mia, mens det offentlige får under 1 mia. Alt i alt giver det næppe 10 mia kr., så der er altså en uforklaret rest tilbage på 4-5 mia kr.

Det hænger godt sammen med, at virksomhedernes kreditdage (til indenlandske kunder) i gennemsnit er på 48, mens antallet af skylddage (til indenlandske leverandører) er på 36. Selv når man renser tallene for den kredit, der gives til de andre indenlandske sektorer, er der en uforklaret forskel på 10-11 dage. Det kan nok undre lidt, at Balling ikke omtaler forskellen, mens han bruger en del plads på at sammenligne kredit- og skylddage mellem forskellige branchegrupper, ligesom han med rette bemærker, at antallet af skylddage til udlandet overstiger dem til indlandet med mere end 30 dage, og antyder, at forklaringen kan findes i den stramme pengepolitik.

Forskellen mellem indenlandsk gæld og kredit på godt ti dage skyldes næppe alene tilfældigheder. Forklaringen kan dels være, at der går et par dage eller tre fra det tidspunkt, hvor en faktura er sendt afsted og dermed registreret af leverandøren, til den er modtaget og registreret hos kunden, og der går et par dage fra betalingen er gået af fra kunden, til den er registreret hos leverandøren. Dertil kommer, at hvis kunden siger, han betaler alle regninger kontant, mener han måske inden for en uge, måske mener han i løbet af fjorten dage. Typisk vil sådanne regninger næppe gå ind i kreditholderiet; de vil ligge i en stak på skrivebordet og først blive regi-

streret, når de bliver betalt. Skulle en enkelt regning blive væk, kommer der jo nok en ny. Når man omvendt véd, at f. eks. op mod 80 % af danske industrivirksomheder ikke får deres udestående penge ind til tiden, er der oplagte incitamentter til at holde kundebogholderiet à jour og i orden.

Disse ræsonnementer leder til, at den indenlandske varegæld er undervurderet. Hvis antallet af kreditdage i gennemsnit er korrekt, skal den indenlandske gæld opvurderes med ca. 30 pct., eller i alt ca. 4 mia kr., og så går regnestykket op.

Korrektionerne understreger det billede, man får af tabel 2, nemlig at det er industrien, der er den store indenlandske nettolångiver i handelskreditsystemet. Desuden spiller bygge- og anlægssektoren en væsentlig rolle, mens handelens store bruttokreditgivning i høj grad er finansieret af egen leverandørgæld.

Hvis de foretagne korrektioner er korrekte, går det ud over en opdeling af virksomhederne i långivere og låntagere, som er foretaget i undersøgelsen. Men det bestyrker nærmest Ballings konklusion: at virksomhederne ikke ser ud til at have synderlig interesse i valgfrihed mellem fakturerings- og betalingsmetoden ved momsafregningen.

Væsentligste argument herfor er, at kun ca. 30 pct. af virksomhederne anser overgang til betalingsmetoden fordelagtig, og der er endda en lidt større procent af nettolåntagere, der ønsker det (32) end långivere (30). Blandt låntagerne er der sågar en hel del, der begrundet ønsker om en overgang til betalingssystemet med hensynet til kredit, skønt en overgang for dem jo må føre til en nedgang i den moms-kredit, de modtager fra det offentlige. Men al empirisk forskning synes at vise, at ikke alle økonomiske enheder handler ud fra de hellige gevinst- og nyttemaksimeringsprincipper – i hvert fald ikke før de har tænkt sig grundigt om.

Nils Groes*

* Lektor ved Københavns Universitet.